

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.111:811.161.2]²5

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.2/01>**Ваховська О. В.**

Київський національний лінгвістичний університет

ПЕРЕКЛАД: СЛОВО, ЯКЕ ОБЕРНУЛОСЯ ОБРАЗОМ^{1,2}

У статті запропоновано когнітивну перекладознавчу точку зору на тлумачення як творчий акт, за якого словесний знак наділяється значенням і, навпаки, значення передається через словесний знак. Тлумачення відбувається у мисленні і як таке стає можливим завдяки репрезентаційним властивостям людського мислення, обумовленим особливостями утілення людини як виду. Тлумачення визначається авторкою як акт мислення, керований ментальними образами, саме які і репрезентують у мисленні об'єкти, процеси і стани, що їх надає досвідові людини світ: світ зовнішній і світ внутрішній, пізнавані людиною у взаємодії її підсвідомого і (само)свідомості.

Виходячи із такого визначення, авторкою узагальнено роль образного мислення в еволюції спілкування людей і показано, що в основі словесного спілкування лежить обернення слів, які людина сприймає – чує або читає – як ланцюжки фонем або графем, на ментальні образи, які людина «бачить» оком свого мислення; і навпаки, коли ментальні образи обертаються на слова. Словесне спілкування, тим самим, схарактеризовано як таке, що базується на переключенні між зоровим і слуховим кодами: це переключення залучає різний мозковий субстрат і передбачає низку репрезентаційних змін у змісті мислення, адже ментальні образи світ малюють, а слова світ описують.

Евристичний потенціал запропонованої авторкою теорії керованого ментальними образами тлумачення осягає словесне спілкування як таке. У статті увагу зосереджено на перекладі як комунікативному посередництві, здійснюваному за допомогою слів. Звернення до первинних, архаїчних образів, які мотивували виникнення слова переклад в українській мові і слова *translation* в англійській, дозволило авторці схарактеризувати когнітивний механізм обернення слів на ментальні образи у термінах трансформації і метаморфози.

Ключові слова: ментальний образ, метаморфоза, обернення, переклад, слово, спілкування, тлумачення, трансформація.

Постановка проблеми. Статтю присвячено вивченню з когнітивної точки зору особливостей тлумачення як акту мислення, у якому словесний знак наділяється значенням. Викладено положення авторської теорії керованого ментальними образами тлумачення, витоки якої знаходяться у царині перекладу, а евристичний потенціал осягає словесне спілкування як таке. Показано, що в основі словесного спілкування лежить обернення ментальних образів, які людина «бачить» оком свого мислення, на слова, які людина сприймає як ланцюжки фонем або графем; і навпаки. Словесне спілкування, тим самим, схарактеризо-

вано як таке, що базується на переключенні між зоровим і слуховим кодами: це переключення залучає різний мозковий субстрат і передбачає низку репрезентаційних змін у змісті мислення, адже ментальні образи світ малюють, а слова світ описують. Тим самим, у статті поставлено проблему визначення когнітивного механізму обернення слова на ментальний образ і ментального образу на слово.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті¹ нами розглянуто природу тлумачення (interpretation) у практиці перекладу (translation) як форми професійного комунікативного посеред-

¹ Стаття включає окремі фрагменти роботи [22], переосмислені в контексті цього дослідження.

² У назві статті, крім того, використаний займенник *яке* із метою підкреслити, що нами слово визначається саме як сутність, наділена осібним життям (див. [20, с. 180]).

ництва (professional communicative mediation). *Тлумачення* схарактеризовано як творчий акт наділення знака значенням, або акт надання значення знаку, і як результат цього акту. Тлумачення визначено як таке, що є керованим ментальними образами (an image-driven interpretation), адже основою тлумачення вважаємо саме репрезентаційні властивості людського мислення (the representational properties of the human mind).

Ментальні образи, услід за [11], визначаємо як інтерналізовані символи (internalized symbols), які заміщають і репрезентують у мисленні людини об'єкти, процеси і стани, що їх надає досвіді людини світ: світ зовнішній як оточення людини і світ внутрішній як безкінечність людського Я [4] у взаємодії підсвідомого і (само)свідомості [19; 20; 22]. Ментальні образи (mental images) не є тим світом, який вони репрезентують; вони, натомість, є продуктом мислення, наділеного репрезентаційними властивостями, і виступають конструками (construals) цього світу, сформованими силою людського мислення на основі утілесненого досвіду [12] і зокрема особливостей будови та функціонування людського мозку як субстрату для людської свідомості [4] (the embodied cognition; the embodied mind). Ментальні образи є непропозиційними об'єктами у мисленні (non-propositional objects in the mind) і, як такі, є невимовними (ineffable), тобто непередаваними словами людської мови [9; 16; 17]. Так, ментальні образи не залежать від слів у тому, що стосується їх формування і збереження (formation and retention) у мисленні, і лише у спілкуванні з'являється необхідність описати ці образи словами мови: необхідність обрати слово для опису ментального образу, і при цьому ми розуміємо, що такий опис може бути лише оптимальним, але ніколи такий опис не буде повним [19]. Справжній перекладач використовує слова для «малювання» образів у мисленні. Слова, що їх використовує перекладач, мають описувати образи, що їх «малює» автор словами оригінального твору: таким чином семантичні втрати, що при перекладі є неминучими, можуть бути мінімізовані.

За *теорією керованого ментальними образами тлумачення*, яку ми розвиваємо у роботах [2; 18; 19; 20; 21; 22], словесне спілкування у суті своїй є оберненням ментальних образів, що їх адресант «бачить» оком свого мислення, у слова, що їх адресат чує або читає як ланцюжки фонем або графем; і навпаки – із позиції адресата, – слова, сприйняті як ланцюжки фонем або графем, мають обернутися на ментальні образи.

У словесному спілкуванні, тим самим, люди переключаються із зорового (ментальні образи, які люди «бачать») на слуховий (слова, які люди чують або читають) режими сприйняття (modes), або коди (codes) (див. Розділ 2 статті). *Ментальні образи малюють світ*, у той час як *слова цей світ описують*, що також має різний субстрат у людському мозку. Ментальні образи індивідуальні, суб'єктивні і неповторні; слова суспільні і призначені бути повторюваними, вони округлюють зміст мислення і операціоналізують цей зміст із метою спілкування.

Кероване ментальними образами тлумачення слів відіграє ключову роль у професійному комунікативному посередництві [22]. У перекладі, це посередництво між індивідуальними свідомостями [19] і між культурами [20]. Зміст мислення зазнає змін як в акті усвідомлення (awareness) цього змісту людиною, так і в акті опису цього змісту словами (naming), що відбувається вже після усвідомлення. Конструювання світу силами людського мислення здійснюється у три етапи, на кожному із яких у змісті мислення відбувається *репрезентаційна зміна* (a representational change): по-перше, світ стає доступним сприйняттю і сприймається людиною в особливий спосіб, визначений особливостями її утілесненого розуму і відмінний від способів, притаманних організмам з іншим утілесненням; по-друге, сприйняте усвідомлюється і тим самим у мисленні формується поняття про нього; по-третє, це поняття вербалізується (детальніше див. [16], де ми узагальнюємо погляди на мовний семіозис у когнітивній лінгвістиці і подаємо відповідну літературу).

Слова, таким чином, схоплюють у поняттях лише головне. Вважаємо, що здатність виокремити головне є ознакою і визначальною рисою людського інтелекту, а також передумовою розвитку інтелекту як у філо-, так і в онтогенезі: «І вчинив Господь Бог із землі всю польову звірину, і все птаство небесне, і до Адама привів, щоб побачити, як він їх кликатиме. А все, як покличе Адам до них, до живої душі воно ймення йому. І назвав Адам імена всій худобі, і птаству небесному, і всій польовій звірині» [1]. Отже, тлумачення у перекладі має виокремити головне у тих поняттях, що їх схоплюють слова вихідної мови і мови перекладу, і це головне не втратити.

Головне у змісті понять ми у своїх роботах [2; 18; 19; 20; 21; 22] визначаємо як *дух змісту* (the spirit of the content) – саме він не може бути втрачений у спілкуванні людей і, відповідно, у перекладі. У такому визначенні ми керуємося гумболь-

дтівським розумінням мови як духу народу (нім. *Volksgeist*), яке свого часу надихнуло дослідників говорити не лише про внутрішню форму мови (нім. *innere Sprachform*) [14], але й про внутрішню форму слова [5], а у перекладознавстві втілилося зокрема у праці [7], де автор закликає перекладачів передавати саме дух тексту (*the spirit of the text*), а не його букву (*the letter of the text*), і акцентує насамперед слово як основну одиницю перекладу, яка цей дух передає. Отже, хороше тлумачення слова схоплює дух змісту цього слова, зберігаючи і передаючи його у перекладі. Дух змісту слова вихідної мови, саме як і тексту оригіналу, не має бути при перекладі втраченим.

Переклад, тим самим, визначаємо не як відповідність знака знаку, а як відповідність знака ментальному образу, і, навпаки, ментального образу знаку. Переклад вимагає не стільки знання багатьох слів як знаків тієї чи іншої мови, скільки проникнення у їхню глибину, аби вловити і не втратити дух їхнього змісту; це проникнення є основою хорошого тлумачення. Тлумачення схоплює дух змісту і переносить цей дух від однієї індивідуальної свідомості до іншої і від однієї культури до іншої за допомогою слів мови. Перекладач сприймає використані автором слова вихідної мови; ці слова через свої значення надають перекладачеві доступ до ментальних образів, що їх автор «побачив» оком свого мислення (*saw with his mind's eye*) і «намалював» словами; перекладач має інтерналізувати (*must internalize*) ці образи, тобто «побачити» їх оком свого мислення (*to see with his own mind's eye*), і потім описати ці образи словами мови перекладу, «малюючи» їх знову [19]:

У перекладі образи ці належать мисленню саме перекладача, але ніяк не автора: лише суб'єктивність «малює» світ перекладача як мислячого суб'єкта, й не можна очікувати у перекладі феноменальної свідомості (*phenomenal consciousness*) спільної для перекладача і для автора [там само, с. 116] (тут і далі переклад наш – О.В.).

Постановка завдання. *Завданням* статті вбачаємо обґрунтування окремих положень теорії керованого ментальними образами тлумачення слів: зокрема, відстеження і узагальнення ролі образного мислення в еволюції словесного спілкування людей; акцентування особливостей перекладу як міжмовного спілкування, здійснюваного саме за допомогою слів, – що дозволяє визначити когнітивний механізм обернення слова на ментальний образ, так само, як і обернення менталь-

ного образу на слово, у термінах трансформації і метаморфози.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до цього завдання, у *Розділі 1* статті пропонуємо свій погляд на еволюцію спілкування. *Розділ 2* присвячуємо етимологічному аналізу термінів *переклад* і *translation*, які іменують поняття перекладу в українській і англійській мовах, відповідно, і розкриваємо через етимони цих двох слів глибинну природу перекладу, адже вважаємо, що дослідження саме етимону слова уможливило виявлення первинних, архаїчних образів, які мотивували виникнення цього слова у мові [20; 21]. Мета такого дослідження – вловити дух змісту слова.

1. Спілкування людей і еволюційна роль, яку у ньому відіграє образне мислення. Комунікація за своєю природою є перенесенням інформації із одного носія на інший. У цьому перенесенні інформація може зазнати змін, деформуватися, тому важливо перенести її у якісний спосіб і з мінімальними семантичними втратами. Спілкування людей філогенетично передуює виникненню мови і письма у тому їхньому розумінні, яке звично у них вкладається. Спілкування виникло на початку біологічного життя, коли найпростіші об'єдналися у колонії; спілкування відбувається і сьогодні, в Інтернет-добу, коли люди зв'язані технологіями комп'ютерної комунікації [22]. Від свого початку спілкування слугувало збереженню і підтримці життя, будучи інструментом самозбереження людства через взаємодію і співпрацю людей. Слугувати цій меті воно має і зараз, у кризовий для людини як виду час [2].

Первинними носіями інформації в еволюції людини були образи, наприклад, наскельні малюнки. Саме із *малювання* почався розвиток людського інтелекту як психомоторного акту. Поява письма – ідеографічного і, пізніше, фонографічного – продовжила цей розвиток у філогенезі. *Ідеографічне письмо* у суті своїй є записуванням ідей у вигляді ідеограм: кожна ідеограма передає своє значення через візуально сприйману подібність своєї зовнішньої форми до референта. *Фонографічне письмо* є записуванням звуків; на відміну від ідеографії, воно базується не на зоровому сприйнятті образів референтів, а на слуховому сприйнятті звуків слів, зв'язок яких із референтами є довільним. І якщо образ є економічним у термінах мисленневих зусиль (*saves the cognitive effort*), то слово таким не є, оскільки обробка слухової і візуальної інформації здійснюється у різних зонах мозку і потребує «перехідника» між цими зонами,

що залучає додаткову енергію і все більше в еволюції віддаляє людину від реального світу [22].

Деякі системи письма були повністю фонетизовані, наприклад, грецьке письмо, до якого сходять інші європейські системи письма, зокрема латиниця і кирилиця; деякі – ні: такі системи письма зберігають і досі свою архаїчну малюнкову природу, як, наприклад, традиційне китайське письмо, яке залишається більшою мірою ієрогліфічним. Враховуючи це, на переклад з англійської на китайську, наприклад, можна подивитися як на комунікативне посередництво між сліпим і глухим [там само, с. 64]: Яким має бути таке посередництво? І якими якостями має володіти такий посередник?

Як і у філогенезі, в онтогенезі малюнок передуює письму; між малюнком і письмом наявні зони переходу: молодші діти – при тому, що їх не навчають малювати у термінах інструкцій, – малюють однакові ідеї на однакових етапах свого розвитку. Читання і письмо розвиваються лише пізніше, коли дітей навчають грамоті, що у цілому є навчанням дітей загальноприйнятим у мовній спільноті правилам і нормам. Наголошуємо, що читання української книги, на відміну від, наприклад, споглядання петриківського розпису, базується не на зоровому сприйнятті образів, а на зоровому сприйнятті і впізнаванні букв українського алфавіту, які складаються в осібний спосіб у слова української мови: зовнішня форма слів як їхня матеріальна оболонка є послідовністю букв на письмі або звуків у вимові, тому українське письмо і визначається як фонографічне. Так, читач цієї книги почав зі слів, але прийшов до ментальних образів, і саме тут відбулося тлумачення як таке: слово обернулося на образ, або, як ми це витлумачуємо у назві статті², **слово обернулося образом**, так само, як і в казці парубок обернувся соколом. У такому витлумаченні – маркованому відсутністю прийменника *на*, який змушує мислити про слово і про образ як про сутності окремі, – слово і образ є однією і тією самою сутністю у двох своїх іпостасях: ця сутність здатна до метаморфози.

Так, діти полюбляють книжки із малюнками, адже саме малюнки сприяють тлумаченню дитиною тексту книги: дитячий мозок сформувався ще не повністю і потребує малюнкового «перехідника.» Дорослі при читанні книги «бачать» ментальні образи, і слова є мазками пензля, яким ці образи «намальовані.» Образи, що їх «побачив» читач, відрізняються від образів, що їх «побачив» ілюстратор книги: це може викликати у читача

подив і навіть певну фрустрацію, адже ілюстрації не відповідають вже «побаченим» ним образам у читанні. Це не означає, проте, що чийсь образи кращі, а чийсь гірші; вони просто інші: індивідуальність, суб'єктивність, неповторність образів лежить в основі проблеми **(не)перекладності** у перекладі й дозволяє доповнити поняття **(не)перекладності** поняттям **(не)витлумачуваності** у перекладі [20], збільшивши тим самим евристичну цінність обох.

2. Слова *переклад* і *translation* і той дух змісту, який вони у собі уміщують. У статті **переклад** визначається як «перенесення думок і ідей з однієї мови (вихідної мови) в іншу мову (мову перекладу) незалежно від того, чи є ці мови письмовими або усними за формою; чи мають ці мови усталену орфографію чи не мають такої стандартизації, або одна чи обидві ці мови базуються на знаках, як у випадку знакової мови глухих» [8]. Таке визначення відкриває широкую панораму на переклад як на, по-перше, «внутрішньомовний переклад, або підбір інших слів, як тлумачення словесних знаків за допомогою інших знаків цієї ж мови;» по-друге, як на «міжмовний переклад, або власне переклад, як тлумачення словесних знаків за допомогою іншої мови;» по-третє, як на «міжсеміотичний переклад, або трансмутацію, як тлумачення словесних знаків за допомогою знаків несловесних знакових систем» [10], де, підкреслимо, **тлумачення** завжди зберігає роль стрижня.

За точку відліку у статті взято етимологію терміну **переклад**, що в українській мові сходиться до праслов'янського дієслова *klasti* (<*kladiti) зі значенням «класти» [3], і етимологію терміну **translation**, що в англійській мові сходиться до латинського іменника *translatio* зі значенням «передавання через, над, або за межі; перенесення; передача, перевезення» [24]. Отже, початково переклад мислиться як переміщенням об'єкта із одного місця в інше у фізичному просторі. Саме такий архаїчний образ малює етимологія двох термінів.

Сьогодні терміни **переклад** і **translation** позначають переміщення, за якого значення переноситься з вихідної мови у мову перекладу за допомогою форм слів; переміщення об'єкта, тим самим, перенеслося із фізичного простору у простір ментальний. Ця метафора є культурною і мовною універсалією (розгляд *the conduit metaphor* запропоновано, наприклад, у роботі [23]); як така, ця метафора пояснює слова у термінах умістищ, або пакувань, для значень: комуніканти передають ці пакунки один одному у процесі комунікації.

У термінах цієї метафори, значення пояснюємо як фізичні об'єкти, які у перекладі переміщуються, або, конкретніше, перекладаються, із однієї мови як умістища в іншу. Ця метафора передбачає, що до міжмовного перенесення значень як такого перекладачі мають ці значення розпакувати, тобто, *декодувати* значення слів вихідної мови, і знову запакувати ці значення, але вже в інші упаковки, тобто (*пере*)*кодувати* ці значення у слова мови перекладу [22]. При цьому, подібно до фізичних об'єктів, які можуть деформуватися при переміщенні, перекодування як метафоричне перепаккування значень у слова може призвести до семантичних змін або навіть втрат.

Зміна (change) є тим словом базового рівня категоризації, яким у статті іменуємо тематичну групу ключових слів і термінів, запропонованих видатними теоретиками і практиками у своїх визначеннях перекладу: так, переклад у науковій літературі визначається як *трансформація* (transformation), *репрезентація* (representation), *заміщення* (substitution), *заміна* (replacement), *конверсія* (conversion), *модифікація* (modification), *метаморфоза* (metamorphosis) тощо (див., наприклад, [6; 8; 13; 15] серед інших). Ці слова є іменами понять, які знаходяться у родовидових відношеннях (*is-a relationship*) із поняттям зміни; кожне із цих слів висвітлює (highlights) одну із граней у багатогранній природі перекладу і тим самим кожне із цих слів переклад класифікує, уточнює (specifies).

У статті переклад уточнюємо як трансформацію і як метаморфозу і саме такому уточненню надаємо етимологічне обґрунтування. Префікс *транс-* у слові *трансформація* має значення «через, за межі, над» і сходиться до протоіндоєвропейського кореня **tra* зі значенням «нести або передавати; перетинати» [24]. Так, термін *трансформація*, використаний на позначення перекладу, передбачає, що при перекладі значення слова виходить за межі форми цього слова і переноситься із форми слова у вихідній мові у форму слова у мові перекладу. Висвітленою є зміна форм: форма слова вихідної мови замінена формою слова мови перекладу, у той час як значення, імовірно, не змінилося, принаймні ані можливість такої зміни, ані схильність (propensity) значення до такої зміни не є висвітленими. Це можна показати за допомогою виразу *трансатлантичний переліт з Європи до Північної Америки*, у якому середина шляху залишається невисвітленою і є вторинною по відношенню до початкової і кінцевої точок шляху, які мисляться як з'єднані між собою. Так, перекладач

з'єднує слова вихідної мови з їх еквівалентами у мові перекладу, і це з'єднання, дійсно, є для перекладу визначальним.

Схильність значення до зміни при перекладі висвітлена терміном *метаморфоза*, із його префіксом *meta-* «зміна природи» + «між, посередині» і коренем *morphē* «форма, контур.» Тут висвітлено саме ту зміну значення, яка відбувається на шляху, посередині між формою слова вихідної мови і формою слова мови перекладу. Ця зміна є основою тлумачення, що відбувається у мисленні перекладача, і саме цю зміну як тлумачення вивчаємо у статті. *Метаморфоза* означає, що нова інформація, яка входить у зміст, викликає зміну форми. Подібним чином, перекладацьке тлумачення слова вихідної мови визначає вибір у мові перекладу одного слова серед множини інших слів:

Це декодування (decoding), за якого значення слова вихідної мови обертається на ментальний образ; це кодування (encoding), за якого цей ментальний образ обертається на значення знову, аби був здійснений вибір слова у мові перекладу і саме це слово схопило це значення. Тлумачення вимагає *переключення між зоровим і слуховим кодами* (a shift between the visual and the auditory codes) у комунікації: між ментальними образами і словами. Це переключення є основою перекладу [22, с. 65; виокремлення додано – О.В.].

Термін *метаморфоза* належить царині еволюційної біології (evolutionary biology) і в історії розвитку людської думки оформляє перш за все ідеї еволюції біологічного життя. Посилання на метаморфозу у нашій статті не призначене бути строгонауковим і біологічно конкретним. Скоріш, у статті маємо на увазі, що, якщо значення зазнає метаморфози, то воно зазнає, або ж може зазнати, внутрішньої зміни. Із царини біології у статтю запозичуємо спостереження, що у метаморфозі саме зміна змісту запускає (triggers) зміну форми, але не навпаки. Це багатоетапна зміна, і у ній усі етапи є рівнозначними. І дійсно, у комах, наприклад, стадія личинки не може бути виключена із життєвого циклу як не-життя у порівнянні із дорослою стадією як життям: обидві є стадіями життя організму, який зберігає свою ідентичність протягом усіх стадій свого життя.

Такий стан справ у біології життя (biology of life) підтверджує правильність підходу, прийнятого нами у статті: переклад має базуватися на пріоритеті значення, але ніяк не на пріоритеті форми (meaning-based vs. form-based translation). Підкреслимо, тим не менш, що форма, у свою чергу,

не є індіферентною по відношенню до змісту; навпаки, форма і зміст утворюють діалектичну єдність, що у статті ми її витлумачуємо услід за Гегелем: будь-яка сутність формована, і будь-яка форма суттєва. Якраз форма робить зі змісту сутність як окрему одиницю (пор. англійський іменник *entity* зі значеннями «сутність, одиниця, структура, об'єкт, ціле, штука; дещо, що має межі у просторі і часі,» які, як значення одного, хоча і багатозначного, слова, можуть виражатися синкретично).

Форма вказує на зміну змісту, й потенційно наділена силою зміст змінити. Так, англійський іменник *content* сходить до значення «скріплювати, утримувати разом; охоплювати, огороджувати; вкладати, включати» [24], що свідчить про те, що без форми немає і змісту: має бути дещо, що утримує аморфну масу разом як окрему одиницю, і цим дещо є форма. Саме одиницею вже можна оперувати або як ментальною сутністю – силами мислення, або як фізичною сутністю – силами тіла.

Висновки дослідження. У статті тлумачення у перекладі визначено як творчий акт надання значення словесному знаку, керований ментальними образами, які заміщують і репрезентують у мисленні референтів словесних знаків. Показано, що в основі словесного спілкування людей лежить обернення слів як ланцюжків фонем або графем на ментальні образи як непропозиційні об'єкти у мисленні, що їх око мислення «бачить.» Тим самим, у спілкуванні відбувається переключення між слуховим і зоровим кодами, яке залучає різний мозковий субстрат і передбачає низку репрезентаційних змін у змісті мислення. Когнітивний механізм обернення слів на ментальні образи схарактеризовано у термінах трансформації і метаморфози.

Перспективою дослідження є висвітлення особливостей керованого ментальними образами тлумачення на тлі наукового доробку філософії мислення.

Список літератури:

1. Біблія. Старий Заповіт. Книга Буття 2 : 19, 20 / пер. І. Огієнко. URL: <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainska-ya-bibliya/bytie.html#g2> (дата звернення 09.10.2022).
2. Ваховська О.В. Імперативи сучасності і переклад: від теорії перекладу до практики його університетського викладання. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries. Scientific monograph. Volume 1* / за ред. О.А. Бабелюк. Częstochowa: Polonia University in Częstochowa, 2022. С. 242-267. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-10>
3. Етимологічний словник української мови : В 7 т. – Т. 2: Д-Копці / ред. кол. : О.С. Мельничук (гол. ред.), В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1985. 572 с.
4. Кришталь О.А. До співу пташок. Приватна подорож до себе : роман-есе. Київ, 2022. 256 с.
5. Потебня А.А. Мысль и языкъ. Харьков: Типографія Адольфа Дарре. 1892. 228 с.
6. Bassnett S. Translation studies. London: Routledge, 1991 [1980]. 188 p.
7. Benjamin W. The task of the translator. *The translation studies reader* / ed. L. Venuti. London & New York: Routledge, 2000[1923]. P. 15-25. <https://doi.org/10.4324/9780429280641>
8. Brislin R.W. Translation: application and research. New York: Gardner Press Inc., 1976. 312 p.
9. Chalmers D. The representational character of experience. *The future for philosophy* / ed. B. Leiter. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 153–181.
10. Jakobson R. On linguistic aspects of translation. *On translation* / ed. A. Fang et al. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1959. P. 232–239.
11. Kosslyn S.M., Thompson W.L., Ganis G. The case for mental imagery. Oxford: Oxford University Press, 2006. 248 p.
12. Lakoff G., Johnson M. Philosophy in the flesh: the embodied mind & its challenge to Western thought. New York: Basic Books, 1999. 640 p.
13. Larson M.L. Meaning-based translation: a guide to cross-language equivalence. Lanham Md.: University Press of America, 1984. 600 p.
14. Leopold W. Inner form. *Language*. 1929. № 5(4). P. 254–260. doi: <https://doi.org/10.2307/409593>
15. Newmark P. (1988). A textbook of translation. New York: Prentice Hall. 402 p.
16. Vakhovska O.V. A cognitive linguistic perspective on first-person verbal report on emotion experience. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.»* 2017. № 85. P. 72–80.
17. Vakhovska O.V. Metaphors of depressive emotions in psychopathological discourse: a cognitive linguistic analysis. *Cognition, Communication, Discourse*. 2017. № 14. P. 86–97. doi: [10.26565/2218-2926-2017-14-08](https://doi.org/10.26565/2218-2926-2017-14-08)
18. Vakhovska O.V. Must the pot of seven holes be a translation theorist's riddle? *KELM Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 4(48). (To appear).

19. Vakhovska O.V. Subjectivity in metaphor translation: a case for Russian translation of English metaphors of depressive emotions. *Cognition, Communication, Discourse*. 2021. № 23. P. 99–117. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2021-23-07>
20. Vakhovska O.V. The sin of the translator: on words and mental images in translation. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11(54). P. 178-188. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.17>
21. Vakhovska O.V., Isaienko, O.M. Language, culture, and image-driven interpretations in translation: a case for the university translation classroom in Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10(47). P. 240-249. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.25>
22. Vakhovska O.V., Jusuk F.F. Image-driven interpretations in professional communicative mediation: bringing translation and psychotherapy together. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2021. № 48(261). P. 63-67. <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2021-261IX48-11>
23. Reddy M.J. The conduit metaphor: a case of frame conflict in our language about language. *Metaphor and Thought* / ed. A. Ortony. Cambridge: Cambridge University Press, 1979. P. 284–310.
24. The Oxford dictionary of English etymology / ed. C.T. Onions. Oxford: Clarendon Press, 1966. 1042 p.

Vakhovska O. V. TRANSLATION: THE WORD THAT CONVERTED INTO AN IMAGE

This paper offers a cognitive translation studies perspective on interpretation viewed as a creative act of giving a meaning to a verbal sign and, vice versa, of manifesting a meaning via a verbal sign. Interpretation takes place in the human mind and is powered by the mind's representational properties brought about by the peculiar embodiment of the species. The author chooses to define interpretation as a meaning-making act driven by mental images that represent in the mind the objects, processes, and states afforded to humans by this world, with the understanding that this world comes to humans, and is known and experienced by them, as the external world and the internal world, the latter involving the interplay of the unconsciousness and of the (self) consciousness.

This is the perspective the author takes to look at and generalize the role that image thinking has had in the evolution of human communication, and to show that verbal communication rests on converting the words that one perceives – hears or reads – as strings of phonemes or graphemes into the mental images that one “sees” with the eye of their mind, and back when mental images are converted into words. The author characterizes verbal communication as the shift between the visual and the auditory codes: this shift draws in different brain areas and brings about a number of different-stage representational changes in the content of the mind, as mental images depict the world, whereas words describe it.

*The heuristic potential of the theory of image-driven interpretations that the author develops in this and in her other works targets verbal communication generally. This paper, specifically, focuses on translation as a communicative mediation that uses words of natural language(s) in the first place. The Ukrainian word *переклад* and the English word *translation* are analyzed etymologically in this paper and shown to be driven by distinct archaic images in their interpretations, which allows the author to define the cognitive mechanism of the word-image-word conversion in terms of transformation and metamorphosis.*

Key words: *communication, conversion, interpretation, mental image, metamorphosis, transformation, translation, word.*